

ב"ה

פרשת בשלח

אל יצא איש ממקומו

אין תחומין אלא מדברי סופרים

רש"י בשלח טז, כט.

חכמים וסופרים בזמנו של משה רבנו

בפרשת בשלח:^[1] על הפסוק "שבו איש תחתיו – (מפרש רש"י) מכאן סמכו חכמים ארבע אמות ליוצא חוץ לתחום כו'". "אל יצא איש ממקומו – אלו אלפִים אמה של תחום שבת, ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים, ועיקרו של מקרא על לוקטִי המן נאמר".

ובהקדים: מה שכתב רש"י "סמכו חכמים", "דברי סופרים" – אין הכוונה לתקנת חכמים שנתחדשה בדורות שלאחרי זה. בזמן המשנה והגמרא כו', כי אם ל"חכמים" ו"סופרים" שהיו בזמנו של משה רבנו, תלמידיו של משה רבינו, שהם דרשו והבינו מהפסוקים באופן כך וכך.

הסיבה לכך שרגילים לחשוב שמדובר אודות "חכמים" ו"סופרים" דְּזֶמַן המשנה כו', היא – מכיון שכבר למדו בגמרא אודות המושג ד"דברי סופרים" ... אבל – שוכחים לגמרי שרש"י כתב את פירושו לכן חמש למקרא, שעדיין לא למד בגמרא אודות "דברי סופרים", ולכן, כאשר רש"י כותב "דברי סופרים" בפירושו על המקרא, אין לו כל ספק בכך שהכוונה לזמנו של משה רבינו.

ורש"י אינו צריך לבאר לו את הפירוש ד"סופרים" [על דרך שמצינו בגמרא^[2] "לפיכך נקראו הראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה"], כי: נוסף על מה שכתב האבן עזרא^[3] שבלמוד על דרך הפשט אין צורך לבאר את טעמי השמות – הרי בנדון דידן מובן הדבר בפשטות: מכיון שהתורה נקראת בשם "ספר" – "ספר התורה", לכן, התלמידים שלומדים תורה נקראים בשם "סופרים".

והנה, כאשר תלמידיו של משה רבינו ("סופרים") למדו את הפסוק "שבו איש תחתיו וגו'" – היה להם הכרח לפרש שאף ש"עיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר", מכל מקום, מרומז בזה גם הענין ד"אלפים אמה של תחום שבת".

הלשון "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" – תמוה לכאורה, כי כאשר לומדים שהכוונה אינה אלא ללוקטי המן, היה צריך לכתוב "אל יצאו ללוקט ביום השביעי" (על דרך הלשון "ששת ימים תלקטוהו"^[4]), ומכיון שנאמר לשון בלתי רגיל ("שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו") – מובן, שהכוונה בזה לרמז על "אלפים אמה של תחום שבת".

ונמצא, שכבר בפרשת בשלח פירש רש"י חידוש זה – שישנם ענינים שנתפרשו בכתוב, וישנם ענינים שנתבארו על ידי החכמים והסופרים שלמדו אצל משה רבינו, שהם הבינו ודרשו מפסוקי התורה באופן כך וכך.

וכפי שמצינו שמשם רבינו העמיד לישראל "שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות", ומובן, שמינוי זה לא היה בשביל ענין של מלחמות – שהרי במשך כל השנים שהיו בני ישראל במדבר לא היה להם מלחמות [כי מינוי שרים אלו היה לאחר מלחמת עמלק, ומאז, עד סמוך לסוף שנת הארבעים (כאשר "וישמע הכנעני מלך ערד גו' וילחם בישראל", ולאחרי זה – מלחמת סיחון ועוג) לא היו להם מלחמות] – כי אם כדי להורות לבני ישראל את דרכי התורה, ללמדם ולבאר להם את כל הענינים שאינם בבחינת "דבר הקשה" (שאותם – "יביאון אל משה"), ולכן, שרים אלו שלמדו ולימדו את בני ישראל, הוסיפו ענינים מסויימים שלא נתפרשו בכתוב – כפי שהבינו ודרשו מפסוקי התורה.

קטע משיחת ש"פ צו, פ' זכור, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשד"מ ח"ב ע' 1217

^[1] שמות טז, כט.
^[2] קידושין ל, א.
^[3] עה"ת נח י, ח.
^[4] שמות טז, כו.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה

